

HELSINGFORSKOMMUNIKÉN

om förstärkt europeiskt samarbete inom yrkesinriktad utbildning

**Kommuniké från de europeiska ministrarna för yrkesutbildning¹,
arbetsmarknadens parter på europeisk nivå² och Europeiska kommissionen,
församlande i Helsingfors den 5 december 2006³
för att se över Köpenhamnsprocessens prioriteringar och strategier**

I. EUROPA BEHÖVER INVESTERINGAR I YRKESINRIKTAD UTBILDNING

Det behövs färdigheter och investering i humankapital

Allmän och yrkesinriktad utbildning är av väsentlig betydelse för att man ska kunna möta de utmaningar vi står inför i Europa: globalisering, en åldrande befolkning, framväxande ny teknik och kompetensbehov. Detta återspeglas i Europeiska unionens dagordning och den reviderade Lissabonstrategin med sina integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning för åren 2005–2008⁴. Det är nödvändigt att mer och bättre investeringar görs i humankapital och att utbildningssystemen anpassas för att möta dessa utmaningar.

Yrkesinriktad utbildning utgör en betydande del av livslångt lärande

Livslångt lärande omfattar lärande i alla former och sammanhang. Strategierna för livslångt lärande⁵ bör säkerställa en välfungerande yrkesutbildningsmarknad och en bred bas med färdigheter. **Yrkesinriktad utbildning** ingår i detta. Den har en väsentlig roll i ackumuleringen av humankapital för att man ska uppnå tillväxt, sysselsättning och sociala mål. Yrkesinriktad utbildning är avgörande för att Europas medborgare ska få de färdigheter och kunskaper som behövs på arbetsmarknaden och i det kunskapsbaserade samhället. Av de som deltar i utbildning i Europa deltar en majoritet i yrkesinriktad utbildning och en betydande del av framtidens arbetskraft kommer att behöva yrkesinriktade färdigheter och kunskaper.

En dubbel utmaning: att få med ungdomar och yrkesverksamma

Den europeiska politiken för yrkesutbildning bör främja grundläggande yrkesutbildning av hög kvalitet och skapa förutsättningar för att via yrkesinriktad fortbildning förbättra färdigheterna hos de yrkesverksamma. Åtgärderna bör omfatta alla ungdomar som deltar i yrkesinriktad eller högre utbildning, och man bör se till att de skaffar sig de kunskaper och färdigheter som är av betydelse för arbetsmarknaden och för deras framtid. Vidare bör det finnas åtgärder för personer som redan är yrkesverksamma så de får möjligheter till vidareutbildning under hela yrkesbanan. Yrkesutbildningssystemen bör som en del av flexibla utbildningsvägar göra det alltmer möjligt att fortsätta till vidareutbildning, särskilt från yrkesinriktad utbildning till högre utbildning.

Tillhandahålla en bred bas av relevanta färdigheter

Yrkesinriktad utbildning bör tillhandahålla en bred bas av kunskaper och färdigheter som är relevanta för yrkeslivet, samtidigt som man betonar en hög standard på alla nivåer. Det bör finnas en policy och rutiner för att bedöma de relativa effekterna av investering i kunskaper och färdigheter på olika nivåer. Mer tekniska färdigheter, färdigheter på mellannivå samt färdigheter på hög nivå bör tillhandahållas för att man ska åtgärda bristen på färdigheter och stödja innovation och utveckling i kunskapsamhället.

Ett bidrag till konkurrenskraft och social sammanhållning

Den yrkesinriktade utbildningen har en dubbel uppgift, att bidra till konkurrenskraft och att förstärka den sociala sammanhållningen⁶. Politiken för yrkesutbildning bör omfatta alla grupper i samhället och erbjuda attraktiva och intressanta utbildningsvägar för personer med stor potential, men samtidigt också vända sig till personer som riskerar att hamna i underläge och utestängas från arbetsmarknaden, särskilt de som lämnat skolan i förtid, personer som har kort eller ingen utbildning alls, personer med särskilda behov eller med invandrarbakgrund och äldre arbetstagare. Kort sagt bör den yrkesinriktade utbildningen vara rättvis och effektiv.⁷

Europeisk och nationell policy för att förstärka den yrkesinriktade utbildningen

- *Den grundläggande utbildningen* bör ge unga människor de kunskaper, färdigheter, värderingar och attityder som behövs för vidareutbildning, företagarganda och anställbarhet, samt förbereda eleverna för en allmän utbildning, en yrkesinriktad utbildning eller en kombination av dessa.
- *Ungdomar som genomgår yrkesutbildning* bör få kunskaper och färdigheter som är relevanta för arbetsmarknaden, för anställbarhet och för livslångt lärande. Detta kräver politiska åtgärder för att minska andelen elever som lämnar yrkesutbildningen i förtid och för att underlätta övergången från skola till arbetsliv, t.ex. genom att man förenar utbildning med arbete via lärlingsutbildning och arbetsplatsbaserat lärande.
- *Arbetskraftens färdigheter, kunskaper och rörlighet* bör främjas genom att man ser till att tidigare lärande som förvärvats i yrkesutbildning och arbetserfarenhet erkänns. De yrkesverksamma bör erbjudas möjligheter till fortbildning. Det bör också finnas möjligheter till lärande för mindre gynnade personer och grupper, särskilt för dem med lägre utbildning.
- *Investeringen i färdigheter* kan vara otillräcklig på grund av konkurrensutsatta företagsmiljöer och ansträngda nationella budgetar. Offentlig och privat investering i yrkesinriktad utbildning bör förbättras via vidareutveckling av balanserad och gemensam finansiering och investeringmekanismer. I detta läge bör yrkesutbildningssystemen vara effektiva och tillhandahålla de förväntade resultaten. Detta kräver bättre styrformer för yrkesutbildningssystemen och en förmåga att kunna reagera på arbetsmarknadens växlande behov av färdigheter; med andra ord bör yrkesutbildningen i högre grad styras av efterfrågan.

II. ATT OMSÄTTA I PRAKTIKEN – REFORMER INOM RAMEN FÖR KÖPENHAMNSPROCESSEN

Mångfald – en tillgång och en utmaning

Mångfalden i de europeiska yrkesutbildningssystemen är en tillgång som kan utgöra en grund för att man ska lära av varandra och få idéer till reformer. Samtidigt gör denna mångfald att det blir viktigt att öka tydligheten och uppnå en gemensam syn på kvalitet och därmed ett ömsesidigt förtroende mellan yrkesutbildningssystem och på utförarnivån. Målet bör bli att främja ett europeiskt område för yrkesutbildning där kvalifikationer och färdigheter som förvärvats i ett land erkänns i hela Europa, vilket stöder rörlighet för ungdomar och vuxna. Detta yrkesutbildningsområde bör främjas genom att man använder gemensamma ramar, instrument och verktyg och stödjas genom att man konsekvent använder jämförbara uppgifter som möjliggör en evidensbaserad politik.

En process för att göra yrkesutbildningen effektivare, bättre och mer attraktiv

Köpenhamnsprocessen⁸ om förstärkt europeiskt samarbete inom yrkesinriktad utbildning startades som en europeisk strategi för att göra yrkesutbildningen i Europa effektivare, bättre och mer attraktiv. Sedan 2002 har processen i hög grad bidragit till att göra yrkesutbildningen mer synlig och mer attraktiv i Europa. Processen har flera dimensioner:

- *Den politiska processen.* Processens väsentliga roll är att betona vikten av yrkesutbildning för de politiska beslutsfattarna. Den underlättar överenskommelser om gemensamma europeiska mål och syften, diskussioner om nationella modeller och initiativ, och utbyte av goda exempel på lösningar på europeisk nivå. På nationell nivå bidrar processen till att förstärka inriktningen på yrkesutbildning och inspirerar till reformer.
- *En process för att ta fram gemensamma verktyg.* En annan viktig uppgift är att ta fram gemensamma europeiska ramar och verktyg för att göra kunskaper och kvalifikationer tydligare och bättre samt underlätta rörligheten för studerande och arbetstagare. Processen förbereder en europeisk arbetsmarknad och ett europeiskt område för yrkesutbildning som kompletterar det europeiska området för högre utbildning.
- *En process som främjar lärandet av varandra.* Processen stöder europeiskt samarbete. Den gör det möjligt för de deltagande länderna att se på sin politik i ljuset av erfarenheter från andra länder och tillhandahåller en ram för gemensamt arbete, lärande av varandra och diskussioner av idéer, erfarenheter och resultat.
- *En process där intressenterna medverkar.* Processen gör att de olika intressenterna engagerar sig mer och bidrar till de gemensamma målen.

Köpenhamn - Maastricht - Helsingfors

Processens prioriteringar angavs för första gången i Köpenhamnsförklaringen⁹ i november 2002. I Maastricht-kommunikén¹⁰ i december 2004 preciserades och utvidgades de och för

första gången enades man om nationella prioriteringar. Vid det andra uppföljningsmötet i Helsingfors den 5 december 2006 utvärderades processen och prioriteringarna sågs över.

En mer fokuserad process

Processen anses vara lyckad och nödvändig. Fyra år efter Köpenhamnmötet är det nu viktigt att fortsätta arbetet samt komplettera och genomföra de initiativ som redan påbörjats. Man bör dock se till att det finns ett mer riktat tillvägagångssätt med ett begränsat antal prioriterade områden och tydliga mål. Man bör koppla samman olika initiativ och verktyg som stöder varandra, och yrkesutbildningen bör utvecklas på alla nivåer som ett väsentligt inslag i det livslånga lärandet med en nära koppling till allmän utbildning.

Åtgärderna i processen är frivilliga och utvecklas via ett samarbete nerifrån-och-upp. Det läggs särskild vikt vid att arbetsmarknadens parter och branschorganisationer engageras på alla nivåer av arbetet och att nationella erfarenheter får berika arbetet på europeisk nivå.

Reformer tar tid – man måste vara konsekvent

Alltmedan de prioriteringar som fastställdes i Köpenhamn och Maastricht fortfarande gäller bör processen förstärkas och arbetet koncentreras till följande prioriterade områden:

1. Bilden av yrkesutbildningen, dess status och dragningskraft. I detta sammanhang bör mer vikt läggas vid bra styrformer för yrkesutbildningssystemen, dess institutioner och utbildningsanordnare.
2. Fortsatt utarbetande, testande och genomförande av gemensamma europeiska verktyg. Målet bör vara att de överenskomna verktygen införs senast 2010.
3. Ett mer systematiskt tillvägagångssätt för att förstärka det ömsesidiga lärandet. I detta syfte bör man särskilt se till statistiken för yrkesutbildning senast 2008 blir mer omfattande, jämförbar och tydlig.
4. Aktivt engagemang i arbetet från alla intressenters sida när Köpenhamnprocessen nu närmar sig genomförandeetappen.

Nästa möte för uppföljning

Nästa ministermöte för uppföljning kommer att hållas om två år för att utvärdera framstegen samt förstärka prioriteringarna och strategierna för yrkesutbildningen inom arbetsprogrammet ”Utbildning 2010” och för att fundera kring processens inriktning efter 2010.

III. REVIDERADE PRIORITERINGAR

1. En politik inriktad på att göra yrkesutbildningen bättre och mer attraktiv

De deltagande länderna bör ägna större uppmärksamhet åt yrkesutbildningens framtoning, status och attraktivitet. Detta fordrar

- förbättrad vägledning under hela livet för att i större utsträckning beakta yrkesutbildningens och arbetslivets krav och möjligheter, inklusive förbättrad yrkesvägledning och rådgivning i skolan och till familjer för att valen ska bli välgrundade,
- öppna system för yrkesutbildning som ger tillträde till flexibla och individanpassade utbildningar och skapar bättre förutsättningar för övergången till arbetslivet, fortsättning mot vidareutbildning, inklusive högre utbildning, och som stöder utvecklingen av färdigheter hos vuxna på arbetsmarknaden,
- nära kontakter med arbetslivet både inom grundläggande yrkesutbildning och fortbildning samt ökade möjligheter till utbildning på arbetsplatsen,
- åtgärder för att främja erkännande av icke-formellt och informellt lärande till stöd för utvecklingen i yrkeslivet och livslångt lärande,
- åtgärder för att öka mäns eller kvinnors intresse för och deltagande inom de yrkesutbildningsområden där de är underrepresenterade, till exempel kvinnor på det tekniska området,
- utveckling av och betoning på färdigheter av hög kvalitet, till exempel genom att man jämför med de främsta i världen eller organiserar tävlingar i yrkeskunnande¹¹.

För att göra yrkesutbildningssystemen bättre och mer attraktiva bör man lägga större vikt vid goda styrformer för yrkesutbildningssystemen och tillhandahållarna, så att de genomför yrkesutbildningens dagordning¹²; detta bör ske via

- lyhördhet för individens och arbetsmarknadens behov, inbegripet att man förutser vilka färdigheter som kommer att behövas. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de små och medelstora företagens behov,
- högkvalificerade lärare och utbildare som fortbildar sig i yrket,
- nationell kvalitetssäkring och förbättring i enlighet med rådets slutsatser om kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen¹³,
- ökad offentlig och privat investering i yrkesutbildning genom utvecklingen av investeringsmekanismer med en balanserad och delad finansiering,
- tydligare system för yrkesutbildning,
- starkare styrning av yrkesutbildningsinstitutioner och anordnare av yrkesutbildning inom de nationella strategierna,
- aktiv samverkan mellan olika beslutsfattare och andra intressenter, särskilt arbetsmarknadens parter och branschorganisationer på nationell, regional och lokal nivå.

2. Utarbetande och införande av gemensamma verktyg för yrkesutbildning

Man bör fortsätta med utarbetandet av gemensamma europeiska verktyg för att förbereda ett europeiskt område för yrkesutbildning och stödja den europeiska arbetsmarknadens konkurrenskraft. Syftet bör vara att de överenskomna verktygen införs senast 2010.

Vidareutveckling av gemensamma europeiska verktyg som särskilt avser yrkesutbildning genom

- utveckling och testning av ett europeiskt system för överföring av meriter på yrkesutbildningsområdet¹⁴ (*European Credit System for VET - ECVET*) som ett verktyg för ackumulering och överföring av meriter, med beaktande av de särskilda förhållanden som råder inom yrkesutbildning och de erfarenheter man fått genom det europeiska systemet för överföring och ackumulering av studiemeriter¹⁵ (ECTS) inom högre utbildning,
- förstärkt samarbete kring förbättring av kvaliteten genom användning av det europeiska nätverket för kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen¹⁶ (*European Network of Quality Assurance for VET - ENQAVET*) för att främja en gemensam syn på kvalitetssäkring och utveckla ömsesidigt förtroende. Samarbetet med högre utbildning bör fortsätta.

Vidareutveckling av gemensamma europeiska verktyg där yrkesutbildningen spelar en viktig roll genom

- utveckling och testning av en europeisk ram för kvalifikationer¹⁷ som grundar sig på utbildningsresultat och som ger större jämvikt och bättre koppling mellan yrkesutbildning och högre utbildning, och som beaktar internationella branschqualifikationer,
- vidareutveckling av Europass¹⁸ som en enhetlig europeisk ram för tydlighet, samt verktyg för erkännande av icke-formellt och informellt lärande för att stödja och komplettera införandet av den europeiska ramen för kvalitetssäkring och det europeiska systemet för överföring av meriter inom yrkesutbildning.

Införande av gemensamma europeiska verktyg som är särskilt avsedda för yrkesutbildning genom att

- delta i testningen av det europeiska systemet för överföring av meriter på yrkesutbildningsområdet och främja dess införande,
- bygga på principerna bakom en gemensam ram för kvalitetssäkring i enlighet med rådets slutsatser från maj 2004 om kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen¹³, för att främja kvalitetsförbättringar och ett vidare samarbete i det europeiska nätverket för kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen.

Införande av gemensamma europeiska verktyg där yrkesutbildningen spelar en viktig roll genom att

- koppla nationella kvalifikationssystem eller ramar för nationella kvalifikationer till det europeiska nätverket för kvalitetssäkring,
- stödja nationella kvalifikationssystem genom att ta med internationella branschqualifikationer och använda det europeiska nätverket för kvalitetssäkring som referenspunkt,
- främja en utbredd användning av Europass.

3. Att lära mer av varandra

Det behövs en mer systematisk strategi för ömsesidigt lärande, samarbete och utbyte av erfarenheter och kunnande. Detta bör underlättas genom

- gemensamma begrepp och definitioner som man enats om på europeisk nivå för att göra nationella lösningar, modeller och standarder mer begripliga,
- kommissionens finansiering av forskning och undersökningar på särskilda områden för att man bättre ska förstå system och praxis inom yrkesutbildning i Europa samt deras koppling till arbetsmarknaden och andra utbildningssektorer,
- kommissionens bevakning av nätverk, utbyte av exempel på goda rutiner och utarbetandet av mekanismer som kan användas för att sprida kunskaper och expertis,
- en systematisk och flexibel ram för att stödja ömsesidigt lärande inom yrkesutbildning. Ramen bör också stödja decentraliserat ömsesidigt lärande.

Adekvata och enhetliga uppgifter och indikatorer är ytterst viktiga för att man ska förstå vad som sker inom yrkesutbildningen, för att stödja ömsesidigt lärande och för att man ska kunna lägga grunden till en evidensbaserad utbildningspolitik. Vid tidpunkten för ministrarnas nästa uppföljningskonferens år 2008 bör kommissionen ha

- ägnat särskild uppmärksamhet åt att förbättra yrkesutbildningsstatistikens omfattning, jämförbarhet och tillförlitlighet så att man kan utvärdera de framsteg som gjorts i utvecklingen av yrkesutbildningen,
- tagit del av utvecklingen av yrkesutbildningsdelen inom den enhetliga ramen för indikatorer och riktmärken¹⁹,
- särskilt uppmärksammat utvecklingen av de statistiska uppgifterna om investeringar i och finansiering av yrkesutbildning.

Detta kan bäst uppnås genom att man använder och kombinerar befintliga uppgifter på bästa möjliga sätt, samtidigt som man ser till att det finns adekvata nationella eller regionala uppgifter inom yrkesutbildning och att de stämmer överens och är jämförbara med andra uppgifter om allmän och yrkesinriktad utbildning.

4. Att involvera alla intressenter

För att Köpenhamnsprocessen ska lyckas behövs ett aktivt deltagande av samtliga intressenter inom yrkesutbildning, i synnerhet arbetsmarknadens parter på europeisk och nationell nivå, branschorganisationer och yrkesutbildningsanordnare. Detta fordrar

- koncisa och klara uppgifter om processen, dess bakgrund, prioriteringar och åtgärder samt en effektiv överföring av resultaten,
- aktivt deltagande av intressenterna på europeisk, regional och lokal nivå i alla stadier i processen,
- deltagande av tillhandahållare, lärare och utbildare inom yrkesutbildning i testning och genomförande av de resultat som processen leder till,
- engagemang av studerande och deras organisationer på nationell och europeisk nivå.

IV. GENOMFÖRANDE OCH RAPPORTERING

Genomförandet av Köpenhamnsprocessen och dess prioriteringar bör stödjas genom

- utnyttjande av strukturfonderna på ett effektivt sätt för att stödja reformer inom yrkesutbildning på nationell nivå,
- en målinriktad användning av programmet för livslångt lärande (2007-2013) för att stödja processen och särskilt innovation, testande, experimentverksamhet och genomförande,
- kontinuerligt stöd från Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop²⁰ och Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen²¹ och deras nätverk. I synnerhet ska de övervaka framstegen på de prioriterade områdena och rapportera om utvecklingen,
- aktivt deltagande av andra relevanta berörda gemenskapsorgan och kommittéer, som generaldirektörerna för yrkesinriktad utbildning, rådgivande kommittén för yrkesinriktad utbildning, och samordningsgruppen för utbildning (*Educational and Training Coordination Group*),
- nära samarbete med Eurostat²², OECD²³, Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop), och Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen kring statistik, indikatorer och riktmärken,
- utbyte av uppgifter, expertis och uppnådda resultat med tredjeländer, särskilt de länder som omfattas av utvidgningspolitiken och av den vidare europeiska grannskapspolitiken. Samarbetet med högpresterande länder och internationella organisationer som OECD bör utökas.

Alla medlemsstater bör garanteras rätten att delta i detta arbete.

I den årliga rapporteringen om de nationella reformprogrammen inom ramen för Lissabonstrategin bör särskild uppmärksamhet ägnas åt framsteg inom yrkesutbildning.

Den integrerade rapporten som görs vartannat år om arbetsprogrammet ”Utbildning 2010” bör inkludera ett särskilt avsnitt som behandlar yrkesutbildning, vilket gör det möjligt att övervaka framstegen och kartlägga de viktigaste resultaten som ska läggas fram för Europeiska rådet.

Processen stöds av ”Ramverket för insatser för den livslånga utvecklingen av färdigheter och kvalifikationer”²⁴ som tagits fram av arbetsmarknadens parter på europeisk nivå och som det också ska rapporteras om varje år.

REFERENSER

- 1 EU:s medlemsstater (Belgien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenade kungariket,
Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal,
Slovakien, Slovenien, Spanien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike), anslutningsländerna
(Bulgarien, Rumänien), kandidatländerna (Kroatien, Turkiet), samt Efta/EES-länderna (Island,
Liechtenstein, Norge)
- 2 Europeiska fackliga samorganisationen–EFS (ETUC) (www.etuc.org), Europeiska sammanslutningen
av industri- och arbetsgivarorganisationer UNICE (www.unice.org), ECPE –Europeiska centrum för
offentliga företag (CEEP) (www.ceep.org), Europeiska sammanslutningen för hantverksföretag och
små och medelstora företag UEAPME (www.ueapme.com)
- 3 www.minedu.fi/vet2006
- 4 http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm
- 5 http://ec.europa.eu/education/policies/2010/lll_en.html
- 6 Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådets möte i Bryssel, 23–24 mars 2006 (dok. 7775/06).
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st07/st07775.en06.pdf>
- 7 http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf
- 8 http://ec.europa.eu/education/policies/2010/vocational_en.html
- 9 http://ec.europa.eu/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf
- 10 http://ec.europa.eu/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf and
<http://www.vetconference-maastricht2004.nl/>
- 11 Exempelvis Europeiska färdighetstävlingen som ska hållas i Nederländerna år 2008
<http://www.euroskills2008.nl/wm.cgi> och VM i färdigheter som hålls vartannat år
<http://www.wsc2005helsinki.com/>
- 12 Viktiga budskap till Europeiska rådets vårmöte (dok. 7620/06)
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jointkey06_sv.pdf
- 13 Slutsatser om kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen (doks. 9599/04)
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/vetquality_en.pdf
- 14 http://ec.europa.eu/education/ecvt/index_en.html
- 15 http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html
- 16 http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/quality/
- 17 http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html
- 18 http://ec.europa.eu/education/programmes/europass/index_en.html and
<http://europass.cedefop.europa.eu/>
- 19 Rådets slutsatser av den 24 maj om 2005 om nya indikatorer på utbildningsområdet
(EUT C 141, 10.6.2005, s.7)
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/c_141/c_14120050610en00070008.pdf
- 20 <http://www.cedefop.europa.eu/>
- 21 <http://www.etf.europa.eu/>
- 22 <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- 23 <http://www.oecd.org/>
- 24 http://www.ueapme.com/docs/pos_papers/2002/FINAL%20DSE%20Framework%20of%20actions%20EN.doc